

Al maanden word je aangestaard door een grote stapel niet ingeraamde diafilms. Nóg niet ingeraamde diafilms, want je had het je al wel enkele maanden geleden voorgenomen. Inmiddels is het winter, de meeste vlinders die op de dia's staan, zijn al lang overleden of in winterrust. En hoewel de eerste sneeuw pas net gevallen is, kijk je toch al weer reikhalzend uit naar het voorjaar. De eerste Citroenvlinder, roepende Tjiftjaf, Pinksterbloemen, het lijkt een eeuwigheid geleden. Nee, een vlinderfotograaf heeft geen leuk leven, en als het al leuk is, dan toch zeker te kort.

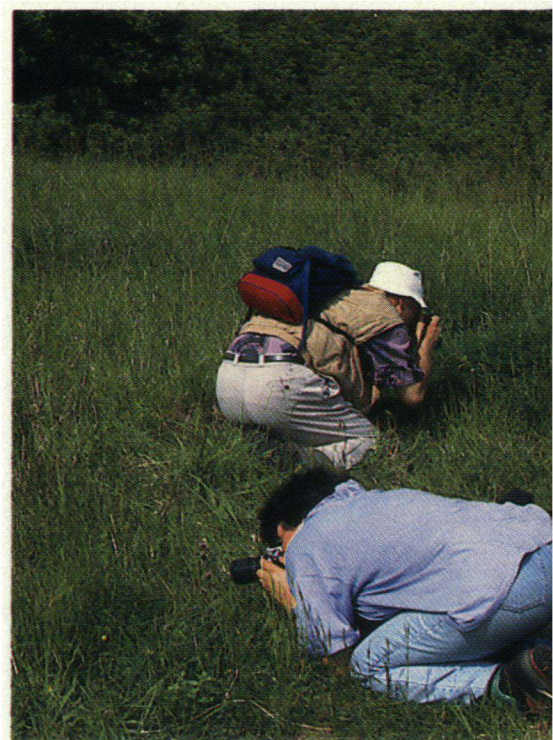
Vlinderfotografie, deel 1

tekst:
Henkjan Kievit

Geel oranjetipje (Anthocharis euphenoides) gefotografeerd op Fujichrome Sensia 100. Eén van de 64 opnamen van dit vlindertje. Nikon FM2 motorwinder, 105 mm micro-Nikkor.

FOTO: HENKJAN KIEVIT

Zuchtend zet je je aan het werk. Eerst uitzoeken, dan inramen, selecteren, weggooien, in hangmappen stoppen, nummeren en dan nog eens beschrijven. Wat een hobby. Gaandeweg wordt het leed echter minder. Goh, die Rouwmantel van anderhalf jaar geleden is toch wel fraai geworden. O ja, da's waar ook, dit voorjaar mijn eerste Geel oranjetipje gefotografeerd in Zuid-Frankrijk, d'r zitten toch wel mooie bij. Het blijkt toch wel mee te vallen zo'n winter, we zijn de langste dag al weer voorbij. Op sommige dia's kun je het natte gras nog bijna ruiken, wat mooi toch dat je als natuur- en zeker vlinderfotograaf al dat fraais kunt vastleggen. Het blijft een mooie hobby.

Dat ik niet de enige ben die het een mooie hobby vindt, blijkt uit het grote aantal vragen dat over vlinderfotografie wordt gesteld na een lezing, tijdens veldwerk, op de landelijke vlinderdag en dergelijke. Veel mensen blijken vlinders niet alleen te willen bekijken, determineren of tellen. De wens om deze parels van de natuur te willen fotograferen blijkt bij talloze vlinderaars te leven. Ga je dan enthousiast aan de slag met de fotospullen waarmee je tot op heden zulke leuke foto's hebt gemaakt van partner, kinderen, Spaanse stadjes en Friese meren, dan blijkt het resultaat nogal eens tegen te vallen. De vlinders staan er te klein, onscherp of zelfs in het geheel niet op. Maar, de redding is nabij. In 1997 verschijnen in dit tijdschrift vier artikelen over de kunst van de vlinderfotografie. Enkele vlinderfotografen geven de geheimen van hun mooie plaatjes prijs.

Iedereen heeft zo zijn eigen werkwijze en voorkeuren, maar een aantal aspecten komt zeker aan bod. Welke camera's kun je het beste gebruiken en wat voor objectieven en films? Hoe voorkom je dat vlinders constant wegvliegen? Wat moet je nou doen voor echt bijzondere plaatjes? Moet je flitsen of juist niet? Moet je een statief gebruiken? Hoe krijg je zoveel mogelijk scherptediepte? En hoe zie je dat? Kortom, voldoende stof voor vier artikelen.

Camera's

Vrijwel iedereen met wie je over fotografie praat vraagt je wat voor merk camera je ge-

bruikt. Een even logische als domme vraag. Logisch, omdat je over camera's uren kunt kletsen met andere liefhebbers, dom omdat niet het merk interessant is, maar hetgeen je er mee doet. Persoonlijk gebruik ik al zolang ik fotografeer camera's en objectieven van Nikon. Niet omdat ik iets met Nikon heb, maar omdat m'n vader ook een Nikon heeft. In de tijd dat ik geen geld had, had hij dat wel en dus veel objectieven die ik dan mooi kon lenen. Een zeer pragmatische keuze. Inmiddels heb ik mijn mechanische camera's en objectieven al vele jaren intensief gebruikt en ben ik daarover zeer tevreden. Dit verhaal zou echter ook gehouden kunnen worden over Pentax, Contax, Minolta, Leica, Canon, Olympus en nog wel enige merken. Interessanter is dan ook de vraag wat voor type camera het meest geschikt is. Ruwweg kan hierbij onderscheid gemaakt worden tussen compactcamera's, kleinbeeld spiegelreflex camera's en middenformaat camera's, beide laatste nog in mechanische en elektronische versies.

Compactcamera's

Een groot voordeel van compactcamera's wordt al duidelijk in de naam: ze zijn compact. Eenvoudig weg te steken in een broek of jaszak en dus altijd bij de hand. Daarmee heb je het voor vlinderfotografie dan ook wel ongeveer gehad. Vrijwel alle compactcamera's hebben een vast (zoom)objectief en daarmee zijn de mogelijkheden nogal beperkt. Als er een macrostand op zit betekent dit in vrijwel alle gevallen een maximale vergrotingsmaatstaf

van 1:3 of 1:4 en voor vlinderfotografie is dat onvoldoende. Daarnaast missen compactcamera's de mogelijkheid om het diafragma in te stellen. Kortom, een compactcamera is handig om bij je te steken en er zeker van te zijn dat je niets mist, maar voor het echte werk onvoldoende.

Kleinbeeld spiegelreflexcamera's

Verreweg de meeste fotografen gebruiken een kleinbeeld spiegelreflexcamera met verwisselbare objectieven. Grote voordelen zijn de vrijwel onbegrensde mogelijkheden (je kunt voor een paar honderd gulden al aardig uit de voeten, maar ook met gemak vele duizenden guldens uitgeven), dit geldt zowel voor camera's als objectieven, de kwaliteit van de apparatuur, een bloeiende tweedehands markt, het relatief lichte gewicht, en zo kan ik nog wel even doorgaan. Ik ben persoonlijk een groot voorstander van mechanische camera's (heb een Nikon F2 en een FM2). De redenen hiervoor zijn dat ik er van hou alles zelf in de hand te hebben, m'n camera's nog wel eens laat vallen tijdens de jacht op een nog niet gescoorde soort en ik wel eens met alles om m'n nek in een riviervallei ben gedonderd. Na vijf dagen drogen kon ik weer aan de gang, iets wat met elektronische camera's onmogelijk is.

Andere fotografen zweren echter bij elektronische (autofocus)camera's. Nooit een verkeerde belichting, altijd scherpgesteld, ingebouwde winder, ideaal voor 'luie' fotografen. Beide soorten zijn voor vlinderfotografie zeer geschikt. Er zijn echter zoveel typen op de markt dat het onmogelijk is deze allemaal te behandelen. In de komende artikelen komen verschillende merken en typen terug.

Vlinderfotografen in actie.

FOTO: HENKJAN KIEVIT

De prachtige kleuren van de Fujichrome Velvia 50. Gefotografeerd met Nikon F2, 55 mm micro-Nikkor.

FOTO: HENKJAN KIEVIT

De andere artikelen

In de komende nummers van 'Vlinders' zullen drie fotografen vertellen hoe ze te werk gaan. Alle drie besteden ze aandacht aan de apparatuur en de films die ze gebruiken.

Mei-nummer

In dit artikel zal Henkjan Kievit beschrijven hoe u gebruikmakend van bestaand licht zoveel mogelijk kunt laten zien van vlinders en hun levenswijze. Niet alleen portretten van de vlinders zelf, maar ook gedrag, leefomgeving en voedselplanten komen aan bod.

Augustus-nummer

Frans Hodzelmans zal in dit nummer de documentaire-fotografie beschrijven, met een ecologisch-artistieke ondertoon. Hierbij wordt gebruik gemaakt van flitsers, eigen aanpassingen aan apparatuur en het kweken van vlinders voor fotografische doeleinden.

November-nummer

In het november-nummer zal Wim Rubers de zeer close-up fotografie bespreken, het echte macro-werk met vergrotingen boven de 1:1. Ook ervaringen met het middenformaat (6x4,5) en ring- en ander flitswerk komen aan de orde.

Februari 1998

Volgend jaar zullen de resultaten van de fotowedstrijd bekend worden gemaakt. Het hoe en waarom van de winnende én verliezende foto's worden door de drie bovengenoemde fotografen besproken.

Middenformaat camera's

Zoals de naam al aangeeft gebruik je in deze camera's een grotere film dan in kleinbeeldcamera's. Het meest gebruikt zijn 4,5x6 of 6x6 camera's. In het geval van de laatste krijg je dan opnames op 60 x 60 mm in plaats van het kleinbeeldformaat 24 x 36 mm. Hoe groter het beeld, des te minder je hoeft te vergroten bij een afdruk of projectie, dus des te beter de kwaliteit van die afdruk of projectie. Een nadeel van deze camera's is het formaat van de camera, daarmee het gewicht en de handelbaarheid en tot slot zeker ook de prijs. Camera's, objectieven en films zijn duur. Voor vlinderfotografie in het veld worden ze dan ook zelden gebruikt.

Objectieven

Over objectieven zou je alleen al minstens vier artikelen kunnen volschrijven. Hier zal een groot deel van de artikelen het komend jaar dan ook over gaan. Een belangrijk uitgangspunt voor vlinderfotografie is dat je in ieder geval een vergrotingsmaatstaf van 1:2, dus helft ware grootte, moet kunnen bereiken. In het geval van kleinbeeldfilm betekent dat dat een Kleine vos die zit te zonnen nét beeldvullend kan worden gefotografeerd. Wil je details van de vleugels fotograferen, dan moet je naar 1:1 of zelfs daarboven.

Er zijn drie mogelijkheden om dit soort vergrotingsmaatstaven te bereiken: het gebruik van tussenringen, voorzetlenzen of macro-objectieven. Verreweg het meest praktisch is het gebruik van de laatste die je de mogelijkheid geven traploos naar 1:2 of soms zelfs 1:1 te gaan. De andere twee mogelijkheden kunnen goede alternatieven zijn, maar betekenen altijd licht- en kwaliteitsverlies. In dit inleidende artikel moeten we het hier maar even bij laten, maar het laatste woord is er nog niet over gezegd!

Films

Bij de filmkeuze komt nog sterker een persoonlijke voorkeur om de hoek.

Generatieverschillen worden pijnlijk duidelijk. Mijn vader, fotografisch gezien opgegroeid met Kodachrome, moet niets hebben van de felle Fujikleuren. Ikzelf, jong en dynamisch, vind die Kodachrome meestal maar flauw en smaakloos. Anderen zweren bij Agfa, iets wat ik me al helemaal niet kan voorstellen.

Een belangrijke keuze is ook die tussen negatiefilm en diafilm. Diafilms zijn iets duurder in de aanschaf, maar hoeven alleen maar te worden ontwikkeld en niet afgedrukt, en zijn dus uiteindelijk veel goed-

koper. Voor drukwerk en lezingen zijn diafilms onontkoombaar. Geen wonder dus dat de meeste mensen kiezen voor het gebruik van dia's, ook al omdat je daar toch nog een goede afdruk van kunt laten maken, terwijl je van een foto slechts tegen hoge kosten een redelijke dia kunt laten maken. Als laatste nog de gouden regel: bezuinig nooit op filmpjes, liever één echt goede opname per film, dan 36 redelijke!

Tot slot

Zoals al duidelijk zal zijn geworden is het vrijwel onmogelijk een verhaal over vlinderfotografie te schrijven zonder dat er persoonlijke voorkeuren in doorklinken. Door drie fotografen een artikel te laten schrijven komt echter toch een breed scala aan mogelijkheden, films en camera's aan bod.

Aan het werk!

Nu moet u zelf natuurlijk aan het werk. Aan het eind van het vlinderseizoen kunt u uw beste foto's of dia's opsturen naar De Vlinderstichting. De schrijvers van de artikelen zullen deze beoordelen en de beste drie worden van commentaar voorzien en geplaatst in 'Vlinders'. Ook worden ze professioneel afgedrukt en ingelijst om met zo'n mooie herinnering aan vlinderseizoen 1997 makkelijker de volgende winter door te komen.

